

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

מאי חנוכה, דתנו רבנן – הנהגות וחוראות רביה"ק זצוק"ל בדיני חנוכה, לוקט ונערך מקונטרס דקדוקי מצוות

והעיד רבינו (ספר הזכרונות חנוכה ס"ו) שהחזון איש נהג לכבות את נרות החנוכה חצי שעה אחרי צאת הכוכבים, [וציין שכן כתב הערוה"ש (תרע"ב, ט') שנהגו לכבות. ואף שהמשנ"ב (תרע"ב, ח') הביא להחמיר שלא להשתמש בהם אחר הזמן משום מראית העין, אבל לכבותו י"ל שמותר]. אמנם בלילה האחרון השאירו החזו"א דלוקים עד שנגמר כל השמן, שהרי יש לשורפן כמש"כ השו"ע (תרע"ז, ד') שהנותר מן השמן שורפו, [וראה במשנ"ב שם].

ד. לא הבהב את הפתילות לפני ההדלקה 5 ולא החליפם כל יום 6.

5. לפי שהנרות שלנו נוחים להידלק ודולקים יפה אף בלא הבהב, ואין לחוש להפסק מרובה בשעת ההדלקה או שמא לא ידלק יפה. ובדרך כלל הרבנית ע"ה היתה מכינה עבור רבינו את הפתילות לנרות החנוכה.

אולם בספר הזכרונות הביא רבינו שהחזו"א היה מהבהב קודם את פתילות נרות החנוכה, ואף שהחזו"א בעצמו לא הבהב את פתילות הנרות שמדליקין בערב שבת, מפני הטעם הנ"ל שהפתילות שלנו יפות, וצ"ע. וכן נהג אביו הקה"י להבהב תחילה את פתילות נרות החנוכה.

6. כתב רבינו בספר הזכרונות (חנוכה ס"ו) שהחזו"א לא החליף את הפתילות והשמן שנשאר. כתב השו"ע (או"ח תרע"ג, ד') אין חוששין לפתילות להחליפם עד שתכלה. והראה הגר"א מקורו מפורש במסכת סופרים (כ', ד'). וביאר המשנ"ב (שם, ל"א) טעמו לפי שאין בהם בזיון מצוה, ואדרבה הם נוחין להדליק יותר כשדלקו כבר.

ה. הדליק נר והניחו לפניו, וממנו הדליק נר נוסף שאחז בידו 7, ובו היה מדליק את כל הנרות ואת השמש, ואח"כ היה מכבה את שני הנרות הללו 8.

7. הנר שהניח לפניו דלוק היה מהנרות הרגילים (העשוי מפראפין), והנר שאחז בידו ועמו הדליק את הנרות, היה נר העשוי משעווה. [וכך היה מנהגו גם בבדיקת חמץ, וטעמו כדלקמן].

אמנם רשכבה"ג מרנא הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל נהג להדליק את הנרות ע"י גפרורים, והקפיד שלא להדליק ע"י נר שעווה וכדו', כיון שהרגילות היא שנוטף מעט מן השעווה על הפתילה, וחשש שמא תידלק השעווה וממנה הפתילה, ונמצא שהוא לא הדליק את הפתילה, ולכן בשנים בהם היה משתמש בפתילה הנקראת פתיל צף, היה מדליקו קודם הכנתו לנרות החנוכה, כדי להסיר מן הפתילה את החלב הדבוק בה, כדי שבשעת הדלקת הנרות ידליק את הפתילה בלא סיוע דבר אחר.

8. וטעמו לדבר, כדי שלא יצטרך להפסיק הפסק גדול, אם יכבה הנר שבידו בשעה שמדליק עמו, כשיצטרך להדליקו מחדש [שהוא דבר המצוי מאד], ובאופן זה שעומד לפניו נר דלוק, מדליק ממנו מיד את הנר שבידו, וממשיך להדליק את הנרות. [וכו"ב עשה גם בבדיקת חמץ, שהיה מונח נר דולק על השולחן, שממנו היה מדליק את הנר שעמו בדק כל פעם שכבה, ומהטעם הנ"ל].

ו. מרגלא דפומיה דרבינו, שהנוסע לשבת הטוב ביותר הוא שיסאר ללון שם גם במוצ"ש, ואז ידליק שם הנרות במוצ"ש בלא פקפוק.

ז. מבדיל תחילה ואח"כ מדליק הנרות. ואחרי סיום הדלקת הנרות אומר ויתן לך.

ח. בנותיו הדליקו הנרות 9 בברכה בקטנותו 10.

9. רבינו היה רגיל להביא את דברי החת"ס (שבת כ"א ב') שכתב שאין זה מן החסידות שאשה תדליק הנרות, כי אין כבודה לצאת בחוץ לרה"ר בעתותי ערב ולהדליק בין האנשים וכו', ולכך אף שמן הדין אם היא רוצה יכולה להדליק, אבל לא נהגו כן בגדולות, ורק קטנות יכולות להדליק, ואף יכולות לברך משום חינוך.

10. הרבנית יצאה ידי חובת הדלקת נרות בהדלקת הנרות שע"י רבינו, וכמש"כ המשנ"ב (תרע"א, ט') שאף למש"כ הרמ"א שכל אחד מבני הבית ידליק, מ"מ אשתו לא תדליק בפני עצמה שהיא כגופו. אולם בשנים האחרונות לאחר שיצאה את חובתה בהדלקת הנרות שע"י רבינו, היתה מדליקה נרות בלא ברכה במנורה אחרת, וסיבת הדבר כי א' מידידי משפחת רבינו העניק לרבינו במתנה מנורה מפוארת, אולם רבינו סירב להשתמש בה, מאחר והיה רגיל רבות בשנים לקיים מצות הדלקת נר חנוכה במנורה שקיבל מזקנו הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, [והיינו שגם זה נחשב להידור במצוה, כשמנורה זו יקרה וחשובה לו יותר], וכדי שלא יפגע אותו נותן מתנה, הציע רבינו שהרבנית תדליק בה לאחר מכן, ונחה דעתו בכך.

ומן הענין לציין שדעת רבינו שהקונה מנורת כסף להדלקת נרות החנוכה ושמוח בה, יברך עליה "שהחיינו" כיון שהכלי עומד לשימוש של בעה"ב, ואף שהוא מוציא את בני ביתו בהדלקת הנרות שהוא מדליק במנורה זו, אינו נחשב כשליח להדליק עבורם, אלא שהם נטפלים אליו ויוצאים בהדלקתו, לכך לא יברך עליו הטוב והמטיב אלא שהחיינו, שנחשב ככלי המשמשו לחור. [כ"כ משמו הגר"צ כהן זצ"ל בספרו חנוכה פ"י סניג והערה פ"צ].

א. בבחרותו של רבינו כשלמד בישיבת לומז'א בפתח תקוה, הדליק את הנרות בחדר שישן בו ואכל שם פעמיים ביום 1.

1. כך עשה על פי הוראת רבו החזו"א זצ"ל, וכך היה מורה אביו הקה"י זצ"ל. עודאמר רבינו שהחזו"א הוסיף לו, שישתתף גם בפרוטה בהדלקה שמדליקים בחדר האוכל, כיון שאוכל שם פעם א' ביום. אלא שאמר על כך רבינו שנראה שאמר לו כן רק לרווחא דמילתא, שמעיקר הדין כיון שרוב אכילותיו בחדר שישן בו, בודאי יוצא ידי חובה בהדלקה שמדליק שם. והוסיף לו אביו הקה"י, שמ"מ יזהר שלא ידליקו עליו בחדר האוכל לפני שמדליק את הנרות בחדרו, שמא בהדלקה זו שבחדר האוכל ג"כ יכול לצאת ידי חובתו, ואם יצא כבר ידי חובת ההדלקה, תהא הברכה שיברך אח"כ בחדרו ברכה לבטלה. [ארחות רבינו ג', כ"ה].

ובאופן שא"א לאכול בחדר שישן בו כגון ע"פ הוראת ראה"ק, הורה החזו"א שיש להדליק את הנרות בחדר האוכל, והקה"י דן בדבר, לפי שנסתפק שמא חדר אוכל של ישיבה אינו נחשב למקום דירה שאינו עשוי אלא לאכילה, ומש"כ הרמ"א (תרע"ז, א') שידליק במקום שאוכל, הוא דוקא כשמקום זה משמשו במשך היום לכמה תשימישים כשאר ביתו, ומחמת שגם אוכל בו נחשב לדירה יותר משאר מקומות, אבל בחד"א של הישיבה אין בו שום שימוש נוסף מלבד האכילה, וראה במשנ"ב (שם, י"ב). ועי' בגמ' (ערובין ע"ג א') בני בי רב דאכלי בבאגא ובייתי בבי רב, משחינן לתחומם מבי רב. ובשו"ע (או"ח ת"ט, ז') לפי ששם היו חפצים לאכול אילו היה מזונם שם.

ב. היה לובש כובעו ומעילו לכבוד הדלקת הנרות. והיה מדליק כעשרים דק' אחרי השקיעה. כמנהג החזו"א 2.

2. ולפי עדות דודי הגריב"מ זאקס שליט"א שקיבל מזקנו חתן החפץ חיים, שכן נהג ג"כ החפץ חיים. וראה להלן בסמוך במנהג הגר"א בזה.

ובטעם החזו"א בזה, אמר רבינו בשם אביו הקה"י שא"ל החזו"א את טעמו, משום שקודם לכן עדיין היום מאיר יפה, ושרגא בטיהרא מאי אהני (חולין ס' ב'), והיינו שמעיקר הדין קיי"ל כדעות שזמן ההדלקה הוא בתחילת השקיעה, אלא שבמקומות בהם האור עדיין גדול בשעה זו, ימתין כדי שיחשיך מעט ויהא ניכר אור הנר. ומחמת כן גם הקה"י היה מדליק את הנרות בזמן שראה שכבר ניכר אור הנר, ופעמים אף היה מקדים להדליק בתחילת השקיעה, כשהיו עננים שהחשיכו את אור היום וכבר ניכר אור הנרות היטב. [ראה מה שהביא בזה בספר ארחות רבינו מזמני הדלקותיו].

והעידו שמרנא הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל היה נוהג מתחילה להדליק בתחילת השקיעה כפי שנהגו גדולי ליטא ע"פ דברי הגר"א, אולם משהגיע להתגורר בב"ב החל להדליק עשרים דק' אחרי השקיעה כמנהג החזו"א, וכששמע לאחר זמן שכן נוהג החזו"א מחמת מנהג אביו שנהג כן, חזר להדליק בשקיעה כמנהג אבותיו, [היינו שלא היה הדבר בהכרעת מרן החזו"א שהלך הגר"א"ל בעקבותיו, אלא מחמת שכן נהג אביו, לכך חזר הגר"א"ל לנהוג ג"כ כמנהג אביו]. ובשנותיו האחרונות חזר להדליק כעשר דקות ויותר אחרי השקיעה, ונימק טעמו שבעירו בב"ב בזמן השקיעה עדיין האור חזק בחוץ, ואין ניכר כ"כ אור הנרות, וחושש שהוא בכלל שרגא בטיהרא מאי אהני,

ג. שיעור השמן שהיה נותן בנר 3, היה בו בכדי לדלוק מעט יותר מחצי שעה אחרי צאת הכוכבים 4.

3. בספר שומר אמת (להגר"מ שציגל שליט"א, עה"ת תנינא עמ' קכ"ה) הביא בשם רבינו, שאם בירך על הנרות, וקודם שהדליק נשפך כל השמן על הארץ והביאו שמן אחר, יחזור ויברך שנית ברכת להדליק, שברכתו שבירך בתחילה לא עלתה על שמן זה שהביא. ודן שם הגאון המחבר שליט"א מה יהא הדין, אם השמן שהביא היה מונח בשעת הברכה סמוך למקום ההדלקה, או אפילו בכל הבית כיון שההדלקה היא חובת הבית, עיי"ש.

4. ובספר ארחות רבינו הביא, שחשש רבינו שמא חצי שעה המוזכר ברמב"ם ושו"ע, הוא שיעור חצי שעה זמנית לפי שיעור שעות הלילה, וכיון שבימי החנוכה הלילות ארוכים [למעלה משלש עשרה שעות] נמצא שהוא כשבע דקות יותר מחצי שעה רגילה.

לך נָאָה לְשִׁפְחָה: ביאורים מרבינו על פיוט מעוז צור - מתוך קונטרס דקדוקי מצוות

אך רבנו אמר דלפי פשוטו כוונת הגמרא חקוקים על ליבו, היינו שהיה זוכר אותם בלבו בכל עת וזמן.

ועוד י"ל ע"פ מה דמבואר בתוס' (חגיגה י"א א' ד"ה ברום) שעשרת בני המן היו קטועי ראש מאתמול כשהגרום בשיסוף הראש כמו שהרג שמואל את אגג מלך עמלק. ונמצא שנתלו על העץ בלי הראש, וזהו "ורוב בניו", שנתלה רק רוב גופם בלי הראש.

יוֹנִים נִקְבְּצוּ עָלַי ... וְטִמְאוּ כָּל הַשָּׂמַיִם. וּמוֹתֵר קִנְיָנִים נַעֲשֶׂה יָס לְשׁוֹשְׁנִים. יוֹן הוּא הַבּוֹרְבִיעִי שֶׁל יִפְתָּ, שֶׁהוּלֵד שִׁבְעָה בָּנִים כְּמִפּוֹרֵשׁ בִּפְרֶשֶׁת נח (בְּרֵאשִׁית י' ב'), וְשִׁמּוֹן הוּא הַמֵּיִן הַשֵּׁשִׁי מִשְׁבַּעַת הַמֵּיִנִּים, אִם כֵּן נִשְׂאָר שְׁנַיִם יִתְרִים עַל הַיּוֹנוֹנִים, וְזֶהוּ וּמוֹתֵר קִנְיָנִים מֵהַשְּׁנַיִם הֵיחָדוֹת, נַעֲשֶׂה נֵס לְיִשְׂרָאֵל.

וּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדֹּלַי. הנה ד' חומות היו לבית המקדש כמפורש ברמב"ם (בית הבחירה א'. ד'), והם פרצו כל הד' חומות ונכנסו בקודש הקדשים, ולכן מותר קנקנים שנתחייבו בד' מחיצות הנ"ל. נעשה נס לישראל שנמשלו לאבנים, שנצלו על ידי זה. והדליקו נרות בשירים

וּמוֹנוֹתֶר קִנְקָנִים נֶעֱשֶׂה יֵס. הלשון קנקנים לא מבואר, דבית המקדש מצאו כהנים רק פח אחד טהור ולא כמה קנקנים, ושייך לומר שהם מצאו הרבה קנקנים אבל רק אחד מהם היה בודאי טהור. לכך אמר ומונותר קנקנים, היינו דמכל הקנקנים שמצאו, נשאר א' שממנו נעשה יס לשרונים. ומה שכונה הפייטן את עם ישראל לשרונים, הוא ע"ש הפסוק המובא בגמ' (סנהדרין ל"ז א') בשבחה של כנסת ישראל, וקורא לה "סווגה בשרונים".

* **בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׂמוֹנָה קָבְעוּ שִׁיר וְרִנָּנִים**. כבר תמאוו כל הגדולים הרי יום ראשון הי' בו לחדליק. ואם כן לא הי' נס אלא ז' ימים, ולכמא קבְעוּ ח' ימים, ועינין מה שתיצר. וי"ל שעל זה בא לתרץ כאן. בני בינה הם הסנהדרין. חששו לזוגות שלא תשלוט עין הרע. לכן קבְעוּ שיר ורננים שהן גם כן זוגות, ומדה כנגד מדה ינצלו מעין הרע של זוגות.

* **קָבְעוּ שִׁיר וְרִנָּה**. נראה שדיר היינו הלל, כמו שכתוב (ישעי ל. כ"ט) "השיר יהי לכם כליל התקדש חג" דנדרש על הלל (פסחים צ"ה ב'), ורננים הוא תפלת על הנסים, כמו שכתוב (תהילים ל"ג, א') רננו צדיקים בה', וכאן אמרי' מסרת רשעים ביד צדיקים. (נדפס בטעמא דקרא)

קָבְעוּ שִׁיר וְרַנָּנִים. הוא מלשון הפסוק (תהילים נ"ט.) ואני אשיר עזך וארנן לבוקר חסדך.

בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׂמוֹנָה. בני בינה הוא כינוי לעם ישראל שיש להם בינה, כי למדו תורה וזוהוהו בני בינה, שהתורה מחכימה את האדם, ועי מדרש תהלים (פרק ק"ט) על הפסוק פלאות עדותיך. "היה להם לבוא בתורה והיא מחכמת אותם", וכן אמר הכתוב בתהלים (י"ט. ח') עדות ה' נאמנה מחכימת פתי.

בְּנֵי בִינָה ... קִבְּעוּ. בספר "דרך שיחה" מביא מרבינו שמצינו שסנהדרין נקראים בני בינה, ע"י בדברי הימים א' (י"ב, ל"ג) ומבני ישכר יודעי בינה לעתים וגוי וקאי על סנהדראות, (ע"י רש"י בראשית מ"ט. ט"ו). ובני הבינה היינו החכמים קבועו זה, כמו שכתב הרמב"ם (חנוכה ג', ג').

בְּנֵי בִינָה יָמִי שְׁמוֹנָה קָבָעוּ. שאלו את רבינו: אולי יש לומר על פי מה שתיירץ הסבא מקלם וצ"ל את קושית הבית יוסף למה תיקנו נר חנוכה שמונה ימים, על פי דברי הרמב"ן הידועים (סוף פר' בא) שמן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים השתירים, ולכן כשעברו ז' ימים הושרש אצלם שגם השבע הוא נס, ומדליקין ביום ח' לזכר הנס של השמן של כל השנה. ולפיז' "בינה" היינו כפירושו "מבין דבר מתוך דבר", היינו דבר הנס הנסתר מהנהג הגלוי, לכן קבעו שמונה ימים ולא שבעה.

ויהא מובן גם מה שאומרים "וכל שמונת ימי חנוכה, הנרות זוללו קודש הם", וכי
הוא אמינא לחלק בין הימים: אלא כיון שגרי יום אחד הוא לזכר נס הטבע. וז' ימים
לזכר נס המנורה, לכן מודגש שכל שמונת הימים הנרות קודש הם. והשיב ברינו:
הוא על דרך זה, יכולת לתרגם על פי מה שיש אומרים שגרי אחד הוא לזכר הנצחון.
ורא"ש יש הבדל בין הימים, ולכן ב' להשמיענו שכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש.

כִּי אֲרָכָה לָנוּ הַיְשׁוּעָה. בְּגִיטִין (פ"ח ב') מַהֲרָה דַּמְרֵי עֲלָמָא תַּתְנִיב הוּא, וּבַעוּהָ"י אֵין קָץ לִימֵי הָרַעָה, הָרַעָה הוּא ר"פ, תּוֹרִיד ר"פ מִתַּתְנִיב הָרִי תַקַּע"ב, הָרִי חֹזֵר לִימֵי עֲלֹמֵי וְאֵין לַדְּבַר סוֹף, וְזֶהוּ כִּי אֲרָכָה לָנוּ הַיְשׁוּעָה.

ואין קץ לימי הרעה. הענין הוא, שהלא בגלויותינו תמיד יהיו רעות וצרות עד שיבוא הגואל, ולכן מבקשים אנו דחה אדמון וכו', ע"י שהס לנו רועה שבעה בגאולה העתידה ואז ניגאל מהצרות.

יפה אמר חכם א' לבאר, על פי מה דאיתא בפרקי דר"א (פרק ל"ה) ובמדרש תנחומא (ווצא ב') שיעקב אבינו לא ראה סופה של גלות אדם, ע"י"ש. והיינו אין קץ לימי הרעה, דאף שראה יעקב אבינו את הקץ, לא ראה קיצה של אדם.

דְּחָה אֲדָמוֹן. כינוי לעשו, שנקרא אדום, וכמנו שנאמר (בראשית כ"ה, כ"ה) ויצא הראשון אדמוני.

בְּצֶלְמוֹן. הוא גיהנם שנקרא כן. כמבואר בגמ' (ברכות ט"ו א') לענין הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה, מצננין לו גיהנם, שנאמר תשלג בצלמון, אל תיקרי בצלמון אלא בצלמות.

רֹעֵה שְׁבָעָה. הכוונה לשבעה רועים שעמדו להם לישראל, עי בגמ' (סוכה נ"ב ב').

מַעוֹז צוֹר וְשׁוֹעֲתִי. זה הקב"ה. לך נָצָח לְשִׁבְחָה. למעוטי מאי, למעוטי עיני כהגויים. **תִּכְוֹן בֵּית תַּפְּלָתִי**. הוא בית המקדש. **וְשֵׁם תוֹדָה נִזְבַּח**. צ"ע הא תודה זובחין בחצר, שהיא קדשים קלים. וי"ל דושם אין הכוונה ממש ושם, אלא במקום ההוא.

* **מֵצָר הַמֵּנִיחַ**. למה נקט מנבח ככלב, מפני שבלשון יוונית קורין לכלב למס (שבת ס"ג א'), מלמד שהיוונים אויבים אכזרים ככלבים.

מִצֵּר הַמִּנְחָה. היינו מהשונאים שמנבחים וצועקים עלינו ככלבים, כמו נבח בך כלבא (ערובין כ"ו א), וכן בישעיה (נ"ו) ז' צפו עורים וגו' כולם כלבים אלמים, לא יוכלו לנבוח. **אַז אָנמור בְּשִׁיר מִזְמור.** יש שפירש שכאשר מוסיפין על העיר ועל העזרות, מביאים ב' תודות ומזמרים ארוממך וגו' (עי' שבויעת ט"ו ב'), וזהו אז **אנמור בשיר מזמור**, היינו מזמור שיר חנוכת שבו הפסוק הנ"ל. וזה ביאור אהר.

אֶזְאֵאגְמוֹר. יש שביאר לשון אגמור, דהנה אין השם שלם עד שיכרת זרעו של עמלק לעתיד לבא (עיי' רש"י שמות י"ז. ט"ז), והנה בהלל נזכר שם י-ה, (הללו י-ה נברך י-ה, קראתי י-ה ועוד), אך כשיכרת זרעו של עמלק היינו עת תכין מטבח מצר המנבח, אז אגמור, אזכיר שם ה' במלואו.

רְעוּת שְׂבִיעָה נִפְסִי. רעות כתיב לשון רבים. ובמגילת איכה (ג' ל"ח) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. צריך טעם למה רעות כתיב בלי רבים והטוב בלי יחיד. והענין משום שאין טוב אלא א' ואם חסר לאדם דבר א' מכל צרכיו, שוב אינו טוב לו, שאין טוב לו אלא א"כ יש לו את כל צרכיו וא"כ אין טוב אלא א', אבל רעות יש הרבה, שכל רעה שבאה על האדם רעה היא, לכן כתיב בו לשון רבים.

בְּשֶׁעֲבוּד מַלְכוּת עֲגֹלָה. עגלה הוא כינוי לפרעה, עיין בפסוק בירמיה (מ"ו. כ) עגלה יפהפיה מצרים, [וע"ע ילקוט שמעוני (ריש פר' חוקת) על הפסוק ויקחו אליך פרה אדומה].

חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה. אבל פרעה עצמו ניצול, כדאי במדרש (פרקי דרביא פרק מ"ג) שברח לנינוה ומלך שם, ולכן כשיונה בא ואמר עוד מ' יום ויניחו נחפצת, נבהל פרעה וזכר מה עשו לו, כדאי בפרקי דרביא (פרק מ"ג), אך חזר בתשובה של רמיה כמו שאמרו במנהדרין (ירושלמי תענית ב', א')

חיל פִּרְעָה וְכָל זָרַעוֹ. "כל זרעו" אין הכוונה שכולם מתו, אלא שכולם ירדו כאבן, ועדיין יתכן שמהם ניצלו. [וע"ע לשון הרמב"ן דברים י"א, ד'].

ובענין אם פרעה עצמו טבע, יעויין בספר "שיח הפסח" בפיסקא וניער פרעה וחילו בים סוף. מה שהאריך אהא איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ג) שפרעה נשאר, וזהו שכתוב (שמות י"ד כ"ח) לא נשאר בהם עד אחד, ולא אחד בכלל. (כ"כ בדעת זקנים (שמות י"ד, כ"ח), ובאר דהא דכתיב (תהילים ק"ו. י"א) אחד מהם לא נותר, היינו שמעמו לא נותר אפילו אחד. וראה שם במדרש שנחלקו תנאי בזה. וראה גם בבעה"ט (שם. ל"א) שכתב כן.]

חֵיל פָּרָעָה וְכָל זָרָעוֹ. כל זרעו של החיל, דהיינו החיילים הקטנים.

יִרְדּוּ כֶּאֱבֹן בַּמְצוּלָה. אף שרק הבינונים שביניהם ירדו במצולה כמו אבן [ע"י רש"י שמות ט"ו. ה']. אמר כאן כן כדכתיב, ובקרא כתיב מרכבות פרעה וגו' ירדו במצולות כמו אבן.

* דְּבִיר קִדְשׁוֹ הֵבִיאֲנִי. הוא בית שני. וְדִבִּיר כּוֹלֵל בִּיהִמ"ק. ובשביל הדברות שלא שמרתי.

* **כְּרוֹת קוֹמַת בְּרוֹשׁ בִּקֶּשׁ אֲגִי בֶן הַמִּדְתָּא**. הוא המן שמדד עצמו על גובה העץ והתאים למדתו כדאי' במדרש (אסתר רבה ט' ב'), וכוונתו הי' שיראה את מרדכי תלוי על העץ תוך סעודתו וישמח בסעודתו, ונהפך עליו שהראה עליו גם הנה העץ. ומיד תלוהו עליו.

רַב בְּנֵי ... עַל הַעֵץ תְּלִית. לכאור' [לחד מ"ד] הרי היו לו ר"ח בנים (כמבואר בגמ' מגילה ט"ו ב') ולא תלו אלא עשרה. ויש לומר דהכי קאמר רוב החשובים שבבניו כמו שכתב רש"י (!) [ואמרו בדרך צחות: למה לא תלו את כולם. תי' הרב בפורים כדי שהחזן לא יחנק בקריאתו].

וְקִנְיָנוּ עַל הַצֶּהַר תִּלְיָה. קניינו יש לפרש על פי דברי הרמב"ם (רפ"ט מעבדים) דגוי רשאי למכור את בנו, ולפי זה קניינו קאי גם כן על בנו, שבניו הם קנינו למוכרם. ועוד הוסיף רבנו שאולי בניו היינו הגדולים, וקניינו היינו הקטנים. וציון לדברי הרמב"ם (תשובה ו'. א) שכתב, שבניו של אדם הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצות, כקניינו הן.

ואמר עוד, כי תלמיד חכם א' ביאר שהכוונה לבגדים שהיו עליהם, שתלו אותם עם בגדיהם. [שלא כדרך כל הנתלים, שנתלים בלא בגדיהם, עי' רמב"ם סנהדרין ט"ו, א' ז"]. והנה בגמ' (מגילה ט"ו ב') אמרין. מלמד שכל גזיו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי. וכתבו בתוס' חכמי אנגליה שם, שהיה תולה על צווארו אבן עם המפתחות של כל בית גזיו, ועל כך אמרו בגמרא שהמן אמר כל זה איננו שוה.

ואמרו קמיה רבנו דעפיי"ז אפשר לבאר, כי תלו אותו עם זה, וזהו "וקניניו".

ברכת מזל טוב להגאון רבי אברהם חיים שציגל שליט"א מרבני המכון לרגל הולדת הנכדה, בת לבנו הרב שמואל אריה, בת נינה לרשכבה"ג מרנא רבינו גרשון אדלשטיין צוק"ל

יו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - **קו דרך אמונה:** 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com
 הגיליון מובא מידי שבוע במסגרת חוברת אוצר הפרשה, גליונות מרבותינו וזו"ל ושל"ט א ניתן לקבלו במייל - a169258235@gmail.com
 נא טלו שותפות ביזיוי הכריבים - לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ ניתן לפנות למייל אוצר הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055